

(/)

🏠 (/) > Lokalhistorie (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie>)

> Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Vendsyssel Årbog 2024

← Forrige artikel (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/historisk-aarbog-thy-2024>)

Vendsyssel Årbog 2024

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 318

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/vendsyssel-aarbog-2024)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/vendsyssel-aarbog-2024](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/vendsyssel-aarbog-2024)) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [\[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/vendsyssel-aarbog-2024\]\(https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/vendsyssel-aarbog-2024\)\) **in**](https://www.historie-</p></div><div data-bbox=)

([\[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/vendsyssel-aarbog-2024&title=\]\(https://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/vendsyssel-aarbog-2024&title=\)\)](https://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-</p></div><div data-bbox=)

Vendsyssel Årbog 2024

Historisk Samfund for Vendsyssel

176 sider illustreret, 150 kr. for ikke medlemmer

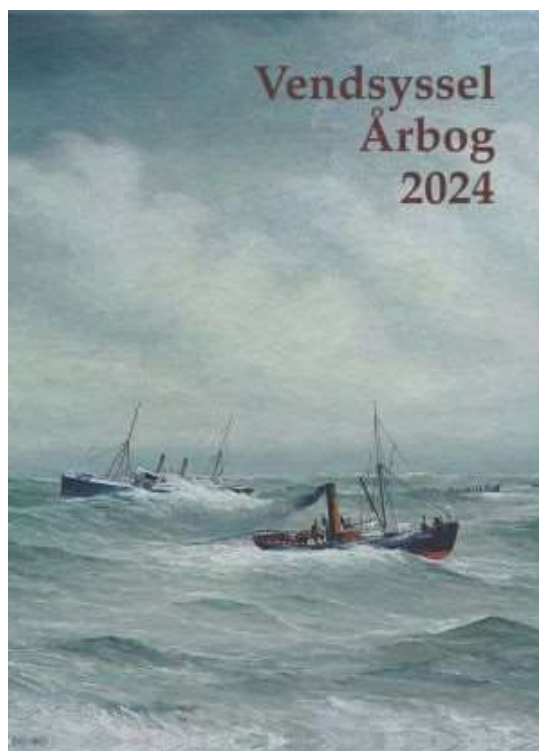
Årbogens 10 artikler er redigeret af Hans Nielsen. Den afsluttes med beretninger fra museernes og arkivernes arbejdsmarker, samfundets regnskab, oversigt over sognerepræsentanterne og register over de personer, der omtales i artiklerne. Forfatterne præsenteres efter artiklerne og alt er dermed i skønneste orden, bortset fra at der mangler et topografisk kort med markering af de omtalte lokaliteter. Det ville hjælpe mange læsere, der ikke er fortrolig med Vendsyssel. Men det er jo artiklerne, det drejer sig om, og her er årbogens tekster og illustrationer suveræne.

Med udgangspunkt i et gammelt vildsvineskind på Voergaard, indleder historikeren Jacob Ørnberg med en artikel om Vendsyssels vildsvin, der i 1570'erne var en truet art. De var frivilligt kommet til landet sydfra i oldtiden men efterhånden havde ikke mindst herremændene jagtet det velsmagende og lidt kluntede men ret farlige dyr så massivt i store dele af kongeriget, at Frederik 2. udsatte vildsvin fra Nordtyskland bl.a. i Aalborghus len, der også omfattede Vendsyssel. Formålet var, at kongen og hans gæster skulle have muligheder for at jage vildsvin, når de var på besøg. Det gav ret mange problemer for bøndernes marker og deres tamsvin, fordi vildsvinene åd deres olden. Det var forbudt bønderne at jage dyrene og i løbet af de følgende 200 år samledes de forskellige bestande af vildsvin sig i skovområderne omkring Dronninglund og Hals, hvor de dog fortsat voldte bøndernes stor skade, indtil det sidste vildsvin blev nedlagt i 1787 ved Hals. Der har ikke siden været løsgående vildsvin i Vendsyssel.

Marinbiolog Jørgen Nørrevang Jensen, der har været bundgarnsfisker ved Skagen, beskriver fiskeriet med bundgarn ved Skagens Odde. Bundgarnet er en dansk opfindelse og består af et passivt redskab, en fiskefælde (ruse), hvorfra fisken har svært ved at undslippe. Fiskeren venter derfor på fangsten i modsætning til bundtrawlet, hvor fiskeren aktivt jager fisken ind i trawlet. Bundgarnsfiskeriet kommer i gang omkring Skagen kort før 1900, men det var vanskeligt at få pælene, som garnet var fæstnet til, at stå fast i det aktive farvand. Da man kom i gang med at spule pælene ned i havbunden, kom fiskeriet i gang for alvor og omkring 1920 var der 40 garn omkring Skagen, der i midten af 1940'erne var steget til 155. Garn typerne var nogenlunde de samme i hele perioden og beskrives som de største i landet med længde på op mod 330 m. De ældre tjærede bomuldsgarn blev i løbet af 1970'erne erstattet af nylon. De henved 155 staders 8.000 pæle var af løvtræ, der kunne holde i ca tre år. Ret hurtigt kom de særlige bundgarnsjoller med motor i brug, De bar hovedgarne, når redskaberne skulle sættes, hvortil kommer de fladbundede kåge, der bar resten af garnet (rad og arme). Garnet blev røgtet et par gange om dagen og skulle skiftes hver 14. dag på grund af algevækst. Fiskene, der blev fanget ved Skagen, var hovedsageligt makrel, hornfisk, laks, torsk og sild – mens tun tidligere var af stor betydning.

Den dansk-amerikanske historiker Jens Lund fortæller om dengang Petersgaard i Asaa, der var ejet af hans morforældre, blev besat af tyske soldater. De overtog to af gårdens stuer og udstyrede dem med køjer og her boede så i resten af krigen 8-10 soldater fra forskellige værn. Artiklen beskæftiger sig en del med forfatterens familie, og efterhånden får læserne også lidt at vide om gårdens tyske besættelse og at morfaderen var medlem af DNSAP. De tyske soldater var flinke og hjælpsomme, og der bringes en del fotos fra gårdens fotoalbum og gæstebog.

Fhv. arkivar på Bangsbo Museum og Arkiv, historikeren Erik S. Christensen skriver, at Sæby især er en ferie værd. Det viser historien helt tilbage til sidste halvdel af 1700-tallet, hvor der var syv gæstgiverier i byen. Ret beset er det vel ikke så mærkeligt al den stund Sæby var købstaden på østkysten i modsætning til flækken Fladstrand (Frederikshavn) og købstaden Skagen, som man næsten kun kunne komme sejlede til. Turisme er imidlertid knyttet til industrialiseringen i sidste halvdel af 1800-tallet på grund af frigivelsen af næringen i 1857, skriver forfatteren, og når man læser fremmedes beretninger

om forholdene i Sæby indtil da, er man ikke i tvivl om grunden. I virkeligheden var turismens udbredelse til hele Vendsyssel afhængig af infrastrukturens udvikling og ikke mindst den kystnære dampskibsfart. Den gav forudsigelighed og regelmæssighed, som turister elsker, når de skal på planlagte ferier. Blandt tilrejsende og turister nævner forfatteren H C Andersen, der var glad for haven ved Bangsbo, maleren Martinus Rørbye, Holger Drachmann, der rejste videre til Skagen og flere andre lokale og nationale kunstnere. De nye hoteller i Sæby og jernbanen fra Frederikshavn, via Sæby og Aalborg til Fjerritslev og meget andet udviklede turismen. Opdagelsen af en jernkilde førte til opførelsen af Kur- og Badehotel og kort tid efter kom Sæby Søbad, der overtoges af Dansk Folkeferie og i samarbejde med DFDS udviklede et feriekoncept først med svenske flygtningebarakker, siden 1985 af 100 nybyggede huse. Feriebyen blev dog opløst omkring 2007 og husene solgt til private. Men der er fortsat spark i Sæby som kur- og badeby, slutter Erik S. Christensen sin spændende og datamættede artikel, der i den grad mangler et bykort.

Forfatteren og meget andet Simon Jacobsen skriver om familien Skeels somre i Pirupshvarre der ligger nord for Blokhuse nær Faarup Sommerland - og ikke syd for som Jacobsen skriver. Området opstod som badested i 1898, da sognefogeden indrettede sin gård til Pirupshvarre Badepensionat, og her ferierede familien Skeel, der ejede Birkelse hovedgård, i sommeren 1901. De købte herefter en byggegrund af sognefogeden i 1904, hvor nu sommerhuset Straahytten ligger. Den blev solgt i 1916, og familien købte i 1930 en ny grund i området og byggede sommerhuset Dueslaget. Det meste af historien om ferierne i Dueslaget er fortalt af Inger Elisabeth Skeel gift Luel til Petersgaard på Sydsjælland. Jacobsen sætter beretningen ind i en lokal og slægtshistorisk ramme og runder historien af med fortællingen om at den nuværende ejer af Birkelse og Dueslaget, kammerherre og hofjægermester Jørgen Skeel, der gav husly til de unge Frederik og Mary Donaldson, inden de officielt blev forlovet i 2003.

Bygningskonstruktør Asger Møller Nielsen skriver, at fiskerne i Fiskerklyngen (Klyngen) stiftede et privat redningsselskab i 1905, der bestod til 1977, og anskaffede sig en båd kaldet Hjælperen. Vedtægterne viser, at det især var assistance til nødstedte i havet ud for Frederikshavns nordre bydel og Frydenstrand eller deromkring, man havde i tankerne. Redningsbåden fik også andre funktioner, og her fremhæver Møller Nielsen at den og dens efterfølgere 1906-1950 blev brugt som fastelavnsbåd. Man kørte simpelt hen redningsbåden festligt pyntet med udklædt mandskab gennem byen i forbindelse med indsamling til fordel for Fiskernes Enkekasse.

De mere alvorlige opgaver for bådens frivillige besætning på 16 mand tog sin begyndelse allerede i januar 1906, hvor damperen H.P. Prior af København i en snestorm strandede ved Busserevet. Hjælperen assisterede med at redde passagererne, mens Svitzer senere trak havaristen i havn for reparation på Buhls værft. Februar samme år bjergede Hjælperen mandskabet på en fiskekutter, der var strandet på Deget. Møller Nielsen fortæller om flere assistancer udført af redningsselskabet frem til udgangen af 1977, hvor den daværende formand for redningsselskabet, Arne Strandby-Sørensen, fik at vide af Farvandsdirektoratet, at både tilskud og båd ville blive inddraget. Hermed var vi tvunget til at nedlægge Danmarks eneste frivillige og private redningsstation med en løn, der efterhånden var steget til 15 kr. årligt, skriver Møller Nielsen.

Lokalhistoriker Hugo Kristensen fortæller veloplagt om Elisabeth Marie Nielsdatter (1789-1853), der havde svært ved at holde sig indenfor lovens rammer og heldigvis har efterladt sig en levnedsbetegnelse som Kristensen korrigerer takket være en fornem research. Hun var datter af et fattigt skomagerpar i Sæby senere i Hjørring. Elisabeth kommer i tjeneste på et par gårde i Øster Brønderslev, senere på Børglum Kloster, hvor hun bliver gravid med en tjenestekarl. Senere bliver hun igen gravid, denne gang med den gifte husmand i Understed, Christen Pedersen, der tager sig af både hende og barnet. Den lokale sognepræst er imidlertid utilfreds med den lidt rodede livsform med to koner og ønsker Elisabeth sendt bort fra sognet. Elisabeth tager herefter tjeneste på Bangsbo og flere andre steder og bliver igen gravid et par gange med Christen og ender 1830 i fattighuset i Serridslev med de to mindste. Her stjæler hun i 1831 sammen med andre beboere et par gæs fra naboen. Men det viser sig i retten i Hjørring, at sagen er mere omfattende, fordi lemmerne led nød og havde taget loven i deres egne hænder. Dommene bliver hårde men de appelleres til Landsoverretten i Viborg. Her bliver Elisabeths dom nedsat til et år i forbedringshuset i Viborg. Men dommene bliver anket til Højesteret i København oktober 1832, der dog stadfæstede landsrettens domme. Efter forbedringshuset bliver Elisabeth sendt til fattighuset i Vrå og dør som fattiglem i 1853, 64 år gammel.

Historiker, fhv. arkivar i Sæby, Jørgen Peder Clausager, beretter om Østervraa Kro ved Sæby-Hjørring landevejen, fra dens opførelse i 1884 til dens nedrivning i 1997. Det er en veldokumenteret beretning, og Clausager får alle detaljer med i teksten uden at gøre brug af noter. Den nyopførte krobygning med rejsestald blev udlejet med pligt til at drive krohold, købmands- og brændevinshandel, samtidigt med at indenrigsministeriet oprettede et årligt marked ved kroen. Postvæsnet fik ekspedition i kroen et par år efter. 1894 sælges kroen, og den skiftede i de følgende syv år ejere syv gange indtil 1901, hvor der kom mere stabilitet over forholdene. Der omtales nu en teatersal, hvor der holdes foredrag, filmforevisning, udstillinger, mm. Kroen er blevet til Østervrå Gæstgivergård eller ligefrem Østervrå Hotel. Men spiritusbevillingen udløb i 1919, og kommunalbestyrelsen nægtede at forny den, fordi den var påvirket af de stærke afholdsbevægelser. Derfor blev kroen til Østervrå Afholdshotel, og man frasolgte købmandsbutikken, fordi kroens omsætning var faldet drastisk. Butikken blev i 1941 solgt til den lokale Brugsforening, mens hotellet fortsatte og fik sin spiritusbevilling igen i 1966. Det styrkede forretningen i en periode, indtil det gik ned ad bakke, og bygningerne blev solgt til nedrivning i 1997.

Tidligere chef for Nordjyllands Trafikselskab, Hans Frank, fortæller om balladen om redningsvæsnet i Løkken, der fik sin første redningsbåd i 1850. Frank fortæller om de mange strandinger i vinterstormene, der blev undsat af båden og det frivillige mandskab fra Løkken, der blev ledet af toldinspektør Forsberg. De barske vilkår og det primitive udstyr gjorde, at ikke alle undsætninger lykkedes og derfor angreb skudehandler Søren Chr. Jensen især Forsberg i lange indlæg i de lokale dagblade. Angrebene førte flere retssager med sig som Jensen tabte, og i 1864 blev han idømt en bøde for injurier mod herredsfogeden. Men balladen om redningsvæsnet i Løkken skabte splittelse i lokalsamfundet, det tog lang tid at komme over, slutter Hans Frank sin spændende og veldokumenterede artikel.

Årbogen rundes af med veloplagte erindringer fra barndommens gade i Skagen skrevet af Thorbjørn Pedersen. Det er en beretning som man bør tage imod, fordi den rummer den vendelbohumor, som folk der har boet i Vendsyssel i længere eller kortere tid altid vil savne.

[Historie-online.dk, den 15. januar 2025]

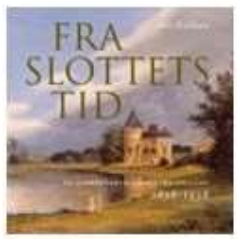
← Forrige artikel (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/historisk-aarbog-thy-2024>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

THY I BEVÆGELSE - IDRÆT I 100 ÅR

(<https://www.historie-online.dk/boger/thy-i-bevaegelse-idraet-i-100-aar>) (<https://www.historie-online.dk/boger/fra-slottets-tid>)

FRA SLOTTETS TID